

ORTAKÖY-ŞAPINUVA KAZISI 2011 YILI BİLİMSEL RAPORU

Başkanlığında yapılmakta olan Ortaköy-Şapinuva 2011 yılı kazı çalışmaları 05.07.2010 tarihinde Bakanlık yetkili temsilcisi Samsun Müzesi uzmanı Mustafa Kolağasıoğlu'nun katılımıyla başlamış, 7 ekim 2011 tarihine kadar devam etmiştir.

Ortaköy-Şapinuva'da 2011 kazı dönemi çalışmaları kazı, konservasyon, restorasyon ve çevre düzenlemeleri olarak gerçekleştirilmiştir.

Kazı Çalışmaları

Daha önce Kültür Bakanlığına sunulan üç yıllık çalışma projesi çerçevesinde başlatılan çalışmaların üçüncü etabı olarak araştırmalarımız bu yıl da devam etmiştir. Çalışmalarımız Şapinuva antik kentinin Ağılönü bölgesinde, birkaç yıldır yürütülmekte olan ve anıtsal bir mimari olarak karşımıza çıkan taş döşemin kuzey kenarı boyunca uzanan kurban alanının güney ve güney doğusundaki Bina 7'de ve çevresinde, Taş döşemin kuzeyinde, ve Ağılönü bölgesinin güney doğusunda ki alanlarda yürütülmüştür.

Bilindiği gibi, Anadolu'nun en büyük anıtsal yapılarından biri olan söz konusu taş döşem üzerindeki çalışmalarımız birkaç yıldır devam etmektedir. Taş döşemin çok önemli bir kutsal alan olduğunu, hemen yanında bulunan dinsel yapılar ve dini törenlerin yapıldığı anlaşılan avlu göstermektedir. 2500 m² 'lik bir büyüklüğe erişmiş olan, 11 kat halinde ve ortalama 10-15 cm. çapında 20 milyon civarında kırma taşın bir araya getirilmesiyle oluşan bu anıtsal mimarinin tam olarak ortaya çıkarılması, mimari özelliklerinin anlaşılması, çevresiyle ilişkileri ve Hitit dünyasındaki yerini anlayabilmek için planlanmış olan çalışmalar bu alandaki çalışmamız olarak sürdürülmüştür.

Bu çalışmalarımıza Başkent Meslek Yüksek Okulu ve Ankara Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Jeofizik Bölümü Öğretim elemanları da katılmış olup alanın tanımlanmasında yardımcı olmuşlardır. Bu yılki çalışmamız sırasında elde edilen bütün veriler

değerlendirilmiş ve gerekli çalışmalar bu yönde yürütülmüştür. Bu verilerin ışığında taş döşemin kuzey kenarı üzerinde iki ayrı noktada taş döşemin gerek konstrüksiyonun incelenmesi gerekse ileriye dönük olarak taş döşemin korunması için alınacak tedbirlerin belirlenmesi amacıyla iki ayrı sondaj yapılmıştır. Bu çalışmaların sonucunda gerekli bilgilerin belirlenmesine çalışılmıştır. Kuzey kenarda yapılan çalışmalara esas olan çalışma çukuru jeoradar yöntemi kontrolünde açılmış ve çalışmalarımızın bütün safhalarında jeofizik veriler yol gösterici olmuştur. Bu alandaki çalışmalarda özellikle taşdöşemin büyük kütleli ağırlığının etkisiyle oluşacak kayma ve dağılmanın önlenmesi amacıyla Hitit mühendislerinin aldıkları tedbir ve çözümler incelenmiştir. Çalışmaların devamı bu yıla kalmış olup kazı çukuru kış şartlarının oluşturacağı problemlere karşı dikkatli bir şekilde örtülmüştür. Bu çalışmaların ilk sonucu olarak şunu söylemek mümkündür. Hitit mimarisi üzerinde çalışanların kabul ettikleri Hitit mimarisinde kirecin boya olarak kullanımı dışında mimaride hiçbir şekilde kullanılmadığı iddiası yanlıştır. Taş döşemin inşası sırasında hazırlanan inşaat çukuru –ki bu 3 veya 4 m.lik derinliktedir- dışarıda hazırlanan kil ve söndürülmüş kireç karışımı ile doldurulmuş ve bu alt yapının tamamen sağlamlaşmasından sonra beton sağlamlığında bu kütleli üzerine mimari yerleştirilmiştir. Artık bilmekteyiz ki Hititli ustalar kireci, onu işlemeyi, ondan nasıl faydalanacaklarını ve istedikleri miktarda üretmeyi iyi bilmektedirler.

Taş döşemin güney kenarı önünde boydan boya uzanan, üzerinde kurban çukurlarının yer aldığı alanın bu güne kadar açılan bölümleri üstü kapatılarak koruma altına alınmıştır. Burada yapılan ritüellerin amacı yer altı ve gökyüzü tanrılarına yakarış ve bu yolla arınmak ve daha rahat, huzurlu bir yaşama sahip olmaktır. Bu alanın etrafında olan dinsel yapılar ile hizmet yapılarının araştırılmasına devam edilmiştir. Öncelikle bu çok önemli alanın batı ve güney yönündeki genişleme durumunun tespiti çalışmalarına başlanmıştır. Bu alanın 2009-2010 kazı sezonlarında yapılan çalışmalar sonucunda doğu yönü tespit edilmiş, burada büyük bir bina ele geçirilmiştir. Bu yıl ise bu binanın kazı çalışmasına devam edilmiştir. Güney yönündeki araştırmalara ayrı bir ekiple başlanılmış ve yapılan çalışmalar sonucunda kurban tören alanının sanılandan çok daha büyük olduğu ve güney yönünde genişlediği anlaşılmıştır. Bina 7 adı verilen ve kil duvar tekniği ile inşa edilen bu yapının tamamı ortaya çıkarılmış olup, özellikle bina dışında güney-batı yönünde hazırlanmış bir tören alanı dikkat çekici neticeler vermiştir. Gece yapılan törenlerin varlığı metinlerden bilinmektedir. Burası da böyle tören alanı olmalıdır. Törenlerde kullanılan kurban çukurları dışında yarım ay şeklinde 15-20 cm. aralıklarla dizilmiş 10 cm. çapında zemin üzerine kazılmış delikler ile karşılaşılmıştır. Hiç

şüphesiz ki bunlar tören sırasında içine konulan yağa bulanmış ot veya bezin yakılması sonucu tören alanının aydınlatılmasında kullanılan kandil çukurlarıdır.

Ağılönü alanı bilindiği gibi kuzey güney yönünde uzanan dikdörtgen görünüşlü bir alandır. Kurban çukurlarının yayıldığı alanın tespiti, güney yönünde olası bir mimarinin varlığını araştırmak üzere alanın güney doğu köşesinde bir çalışma yapılmıştır. Burada çalışılan sekiz açmada çok ilginç neticeler alınmış ve bir mimarinin varlığı belirlenmiştir. Bu çalışma sezonunda sadece bir kenarı tespit edilen yapı bu bölgedeki çalışmalardan tanıdığımız yapılara benzemektedir. Bunlar tek katlı moloz taş duvarlara sahip işin gereğine uygun planla yapılmış pek büyük olmayan binalardır. Bu alanda 8 açmada çalışılmıştır. 1-4 no.lu açmalarda binanın güney batı bölümü tespit edilirken diğer açmalarda yapının batı yönünde uzanan kurban çukurları tespit edilmiştir. Bunlar tekli, çiftli çukurlardır. Binamızın güney doğu köşesinde üzerindeki ezgi taşı insitu olarak bir öğütme taşı ele geçmiştir. Bu alandaki çalışmalar da bir sonraki kazı sezonuna bırakılarak alan tümüyle jeotekstil ile koruma altına alınmıştır.

Bu yılki çalışma alanlarımızın sonuncusu A binasının doğusundaki açmalardır. Burası A binasının 75 metre kadar doğusunda bugüne kadar çalışılmamış bir düzlüktür. Burası planlanırken iki önemli hedef belirlenmiştir. Bunlardan ilki A binasının etrafındaki çevre düzenlenmesinin anlaşılması, diğeri burada yardımcı binaların varlığının araştırılmasıdır. Beş açmada yapılan çalışmalarda bir mimarinin batı duvarı ile bu duvarın önünde ve duvara bitişik olarak kuzey yönüne uzanan 1 m. genişlikte, taş döşeli yoldur. İlk neticelere bakarak 1.20 cm. duvar kalınlığına sahip, kırma taş duvar altı yatağına sahip olan bu yapı abidevi bir bina görünüşüne sahip olmamakla beraber yaygın ve büyükçe bir yapı olduğunu düşündürmektedir. Üzerini örten 1.5 m. kalınlıktaki toprak örtünün kaldırılmasından sonra binanın planı, A binası ile çağdaş olup olmadığı, anlaşılacaktır. Daha önceki yayınlarımızda da belirttiğimiz gibi abidevi A binası yapılırken bu bölgedeki birçok bina ortadan kaldırılmış ve oldukça geniş bir alanda temizlik yapılmıştır. Bu yapının da benzer bir şekilde yıkılıp temellerinde kullanılan taşların başka yapılara devşirilme ihtimali de dikkate alınarak sonraki sezonda üzerinde çalışılacaktır.

Bilindiği gibi, Şapinuva şehri, Hurri-Hitit ritüel dünyasının birbirinin içinde olduğu ve insan ruhunun temizlenmesinin, günahlardan kurtulmanın mümkün olabildiği kutsal bir şehirdir. Şapinuva Hitit şehrinin bütün siyasi, askeri ve idari fonksiyonlarının hemen hepsinden daha önemlisi bu dinsel yapısıdır. İnsanlar bu şehirden getirilen dua metinleri yoluyla ruhlarını arındırmakta ve burada tanrılara yapılan yakarışlar yoluyla isteklerini ulaştırmaya çalışmakta veya buradan sağlanan ritüel malzemelerle yapılan törenler sonucunda